

FELIX NICOLAU

Sovietele din fereastră: trecute vieți de criminali în super-serie: *Sovietland. Utopia eșuată* de Antoaneta Olteanu

Seria de cărți a Antoanetei Olteanu despre ce a însemnat distopia comunistă este excepțională și binevenită într-o țară în care încă bânuie moroiul comunismului. Un moroi care îi chinuie atât pe cei cu studii mai puține, cât și pe cei îmbuibăți de carte. Idei ca: lideri carismatici, tătuci atotputernici, control social sever, bombardarea constantă cu invective a bisericii ortodoxe *de pleno*, naționalizarea unor proprietăți private, contestarea luptei anticomuniste din România, justificarea bestialului regim penitenciar comunist, preaslăvirea economiei centralizate și a culturii oficiale sponsorizate copios de stat, contorsionarea istoriei după diverse ideologii, încurajarea ingerinței autorităților în viața privată a cetățenilor – sunt încă apetisante pentru unii care au supt la țâța vechiului regim, dar și pentru urmașii lor aflați la diverse butoane. Cărți extrem de utile pentru o țară în care luptătorii anticomuniști sau urmașii lor extrem de rar au avut acces la decizia politică după căderea Cortinei de Fier.

Sovietland. Utopia eșuată (Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2019, ISBN 978-606-537-434-8, 431 de pagini) debutează cu explicarea bâlbâielilor poliției țariste, Ohrana, în fața anarhiștilor din aripa socialist-revoluționară a eserilor. Ultimii doi țari au comis și ei erori decizionale care au condus la vrăjirea intelighenției și a altor categorii cu propuneri utopice. Se arată că singura revoluție autentică a fost cea din Februarie, căci atunci s-au implicat pături largi de cetățeni. Ulterior, s-a degenerat în dictatura proletariului „împotriva proletariului”.

Pentru cine s-a informat corect în domeniul ideologiilor secolului al XX-lea, sunt clare înrudirile dintre fascism și comunism. Dacă ideea de „stat totalitar” a apărut deja în 1923 în Italia lui Mussolini, sovieticii au preluat viziunea abia după 1940. Uniunea Sovietică a colaborat fructuos cu Germania nazistă și ambele au fetișizat intervenția brutală a statului în viața privată. Bibliografia critică folosită de cercetătoare este impresionantă și nu e de mirare că a stimulat-o să scrie mai multe cărți în domeniu.

Fiecare capitol din carte e prevăzut cu câte un moto de regulă amuzant-absurd, anticipând descrierile aberantei terori comuniste. Toată tragedia a avut premise destul de slabe, nu prea onorante pentru specia noastră. Mai întâi, așa cum arăta și Richard Pipes, bolșevicii au promis fiecărei categorii sociale exact ceea ce știau că se pofteste. Interesant este că Lenin s-a simțit atât de „bazat” datorită susținerii unora din Occident, încât a refuzat să colaboreze cu celelalte partide socialiste. Ca să lichideze burghezia, a recurs la vechea tactică a războiului civil, cum îi scria lui G. L. Piatakov: „Scopul războiului civil este să

pună mâna pe bănci, fabrici, uzine etc., să anihileze orice posibilitate de rezistență a burgheziei, să-i extermine trupele”. Nu mai puțin zărghit s-a dovedit mai intelectualul Troțki care, pentru a obține Revoluția Mondială continuă, a propovăduit teroarea „necesară”.

Comunismul ca „instalație” a intelighenției

Thierry Wolton a sintetizat just că revoluția comunistă niciodată nu a izbucnit spontan ca revoltă populară, ci a fost rodul minților deraiate ale unor intelectuali mic-burghezi frustrați. Adică progresiștii din romanele lui Dostoievski. Așadar, procesul nu a fost inductiv, ci deductiv, doar că așa cum remarca Berdiaev în spiritul unei *Volkphilosophie* azi incorecte politic, fiecare esență națională montează revoluția în stil propriu. Revoluția Rusă ar fi fost antinațională. El acuză *raznocinnaia intellighenția* de utopism teoretizant și iresponsabil, cam cum o făcuse și Dostoievski în *Jurnalul* lui. Întrebarea este: în ce țară a fost revoluția comunistă benefică și unde nu a fost intelectualitatea utopizantă la fel ca cea raznocință? *Ideea rusă* avea rădăcină în categoriile mentale kantiene, cele urâte de fasciștii antiglobaliști. Hegel însuși le băgase în cap intelectualilor ruși că venise rândul lor să încalce bividul spiritului triumfător. Dar a existat și *narodnicismul*, socialismul țărănesc promovată de A. I. Herzen pe la 1840-50. Un socialism mai gravitațional cu plecare de la obștea satului și colectivismul producției la toate falansterile europene sau de aiurea, și în aceeași mișcare au fost implicați inclusiv nobili. Această direcție a socialismului era slavofilă și localizantă, în contradicție cu cea marxistă, internaționalistă și cosmopolită. Intelighenția însă – ca întotdeauna – s-a dovedit limitată politic și plină de orgolii individuale, așa că toată agitațiunea ei de decenii nu a făcut decât să înlesnească accesul bolșevicilor la putere. Odată ajunși acolo, au declanșat Teroarea Roșie binecunoscută.

Vaccinarea eficientă împotriva oricărui simptom democratic

În viziunea grotescă a lui Lenin, democrația era doar haos și neputință. Așa cum arată precis Antoaneta Olteanu, au existat faze ale construcției sistemului opresiv fără egal în istorie: de la partidul-piramidă, unde încă erau permise alegeri succesive, s-a ajuns la un partid mecanic, în care fiecare membru era doar o roțiță.

Berdiaev a identificat o tradiție totalitară rusească trasând paralele între politica lui Petru cel Mare și a lui Lenin: etatism, centralism, birocrație hipertrofiată și dorința de a o rupe cu civilizația anterioară. Culmea este că toată această barbarie care nu concepea pluralismul și separația puterilor era echivalentă cu o modernizare. Lenin, de fapt, făcea declarații mai retrograde decât orice satrap oriental: „Atâta timp cât există stat, nu există libertate; când există libertate, statul își încetează existența”.

De ce comuniștii au produs un dezastru mai mare decât naziștii și fasciștii? Pentru că s-au ambiționat să distorsioneze TOATE sferile vieții sociale. Economia a fost total

controlată, industria dezvoltată gigantic și haotic. Cele peste o sută de milioane de victime la nivel global nici măcar nu erau multe dintre ele implicate politic sau opozanți. Cum ar fi spus ironic în 1922 Mihail Tomski, membru în Biroul Politic și lider al sindicatelor: „La noi sunt mai multe partide. Numai că spre deosebire de situația din străinătate, la noi un partid este la putere, iar celelalte se află în închisoare”.

Armata a fost transformată într-un fel de miliție, întoarsă spre interior. Lev Troțki a reformat-o până a ajuns Armata Roșie. În 1921, ea număra aproape 5 milioane de militari. Numărul este înspăimântător și reflectă concepția leninistă: „un bun comunist este în același timp și un bun cekist” – mai pe românește, un bun securist ori măcar turnător.

Justiția a devenit și ea o mașinărie din enorma colonie penitenciară. Vasili Grossman a descris procesul: „nevinovăția personală e o reminiscență a evului mediu. O alchimie... Tolstoi însuși a spus că în lume nu există nevinovați, nu există inocenți. Vinovat este cel pentru care s-a emis mandat de arestare, iar un mandat nu poate fi eliberat pentru oricine. Orice om are dreptul la un mandat de arestare. Chiar și cel care toată viața lui a eliberat aceste mandate pentru alții”. (*Viață și destin*).

Bancuri și anecdote despre scelerați delabrați sluiți câinește de milioane de uniforme fără conștiință

Absurdul devenise comic și tragic simultan, adică dement. Despre una din primele miliții bolșevice autoarea reproduce și un banc de interes pentru noi. Dumnezeu îi trimite în Rusia pe Sfinții Luca, Gheorghe și Petru. Primii doi îi expediază câte o telegramă: „Am căzut în mâinile CeKa” al treilea la fel, dar cu conținut diferit. „Totul este bine. Mă descurc. Ofițer CeKa Petrov”.

Atât fascismul, cât și comunismul au avut obsesia industrializării și urbanizării forțate, galopante. În China, confiscarea pământului țăranilor continuă și acum. Reinventând sclavia într-o formă mai dură – în vederea exterminării – sovieticii au ruinat agricultura (mai ales pe cea ucrainiană, atât de importantă chiar pentru ei, după care s-au apucat de săpat canale: Marea Albă-Marea Baltică) și de construit fabrici colosale și baraje hidroelectrice care au nenorocit biosfera. Invariabil, mărețele realizări se terminau în procese-spectacol cu condamnări la moarte sau la Gulag.

Deja în 1924 Stalin a declarat că dictatura proletariatului va fi înlocuită cu dictatura partidului. Liderii bolșevici se întrec în declarații împotriva principiilor democrației. Cei mai școliți și mai temperați au fost treptat marginalizați și eliminați (Zinoviev, Kamenev, Kirov). Stalin a îndemnat apoi la multă vigilență revoluționară bolșevică, recte isterie și terorism statal. Totodată, deși Stalin a fost mai degrabă un birocrat șters și fricos, dar tenace și bun organizator, a reușit cumva să absoarbă prestigiul lui Lenin și să devină, după moartea acestuia, ceea ce știm. Lenin însuși, deși om mai de acțiune, nu era decât un semidoct agitator de profesie, pițigăiat fără carismă, dar care a reușit să subjuge imaginația înfierbântată a unor pseudo-intelectuali frustrați care au promovat cultul lui Lenin și au

generat leninismul ca fenomen de isterie colectivă, cum va deveni și stalinismul. Troțki a sesizat pericolul cultului personalității și, deși era cel mai capabil dintre liderii bolșevici, nu și-a putut spăla niciodată trecutul menșevic, așa că a intrat și el în corul proslăvitorilor. În 1918, el declara solemn: „Printre noi se află un om care a fost creat pentru epoca noastră de sânge și fier. Acesta este Lenin, cea mai proeminentă personalitate a epocii noastre revoluționare”.

Printre atâtea atrocități și aberații sunt de remarcat și lucruri comice, ori caraghioase prin nesinceritate. De exemplu, Lenin nu prea era rus, avea origine nobiliară și trăise ca mare luptător ideolog în Occident din banii mamei și dintr-un generos „salariu de partid”. Cultul personalității marelui prigonitor de creștini este bluf și el. Grigori Zinoviev declară: „este conducător prin harul lui Dumnezeu. Nu se naște un asemenea conducător decât o dată la fiecare cinci sute de ani în viața omenirii”. După ce este recuperat ca un fel de țar, propaganda îl împinge spre personaj de Hollywood, super-erou extras din benzile desenate. Când Fanny Kaplan a încercat să îl asasineze, Nikolai Buharin, redactor-șef la „Pravda” lansează *blockbuster*-ul pe orbită: „Lenin, deși atins în două locuri, având plămâni atinși, scâldat în sânge, refuză orice ajutor și continuă să umble singur. A doua zi dimineată, când zilele-i erau încă amenințate, citește ziarele, se informează, veghează pentru ca motorul locomotivei care ne duce spre revoluția mondială să nu se oprească din mers...”.

La fel va fi și moartea dubioasă a lui Stalin, se pare lăsat să agonizeze pe podea pentru că garda lui suna după aprobări ca să poată intra în camera dictatorului, dar și la presiunea lui Beria, care voia să scape de pericolul dizgrației: nu vedeți că tovarășul doarme? De altfel, cartea e împănată cu anecdote și bancuri ale epocii, ceea ce o face atât plăcută, dar și autentică.

Revenind la drame, să nu uităm că, pentru a pune mâna pe putere, Lenin a semnat tratatul de la Brest-Litovsk prin care Rusia a pierdut în favoarea Germaniei 34% din populație, 32% din terenul agricol, 54% din instalațiile industriale și 89% din minele de cărbune. Un alt trădător. Și pentru că mulți spun că doar Stalin ar fi fost bestie (dar și în cazul lui cică sosia care l-ar fi înlocuit după ce adevăratul Stalin ar fi fost eliminat), aș dori să închei această cronică tot cu o anecdotă despre Lenin. Întâmplător, în ea se află cumva ca interlocutor Gorki: „Eu nu pot să ascult prea des muzică, căci ea are influență asupra nervilor, îmi vine să spun fleacuri plăcute și să-i mângâi pe căpșor pe oameni [...]. Dar [...] trebuie să le dai la cap fără milă”.

O carte despre vârful aparatului bolșevic minunat organizată, drenată de orice lichide narrative tulburi. Un discurs eficient și seducător în ciuda miezului otrăvit.